

prof. WSKZ dr hab. Robert Borkowski
Instytut Kryminologii i Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego
we Wrocławiu

Kraków, 15.10.2025

Recenzja rozprawy doktorskiej magistra Krzysztofa Czopa ***Udział straży gminnych (miejskich) w zapewnianiu bezpieczeństwa*** ***publicznego w Polsce***

Podstawę prawną opracowania niniejszej recenzji stanowi Uchwała Nr RDNoB 21/2025 Rady Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie z dnia 23 września 2025 r. powołująca komisję do spraw postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie mgr Krzysztofowi Czopowi, jak również Uchwała nr 16.25.09.2023 Senatu tejże uczelni w sprawie zasad i trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w UKEN, a także materia ustawowa RP dotycząca nauki i szkolnictwa wyższego oraz stopni i tytułów naukowych.

Ocena wyboru tematu pracy

Przedłożona dysertacja *Udział straży gminnych (miejskich) w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce* opracowana została przez magistra Krzysztofa Czopa w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie pod opieką naukową promotora prof. dr hab. Sergiusza Wasiuty oraz promotora pomocniczego dr Łukasza Czekaja. Rozprawa dotyczy nader ważnego i zawsze aktualnego zagadnienia funkcjonowania formacji odpowiedzialnych za zapewnianie bezpieczeństwa i porządku publicznego na szczeblu społeczności lokalnej. Tematyka ta zyskała już sobie w rodzimych naukach o bezpieczeństwie istotne miejsce, czego wyrazem jest szereg monografii problemu. Z kolei badanie służb, formacji, inspekcji i straży odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne stanowi istotny komponent tematyczny nauk o bezpieczeństwie oraz częściowo

także nauk prawnych, który nazwany został przez część badaczy a także w obszarze dydaktyki „administracją porządku i bezpieczeństwa publicznego” oraz „naukami o policji”¹.

Na marginesie warto podkreślić znaczenie szerzej rozumianej problematyki bezpieczeństwa społeczności lokalnej, które jest przedmiotem dociekań badawczych nie tylko w naukach o bezpieczeństwie, lecz już wcześniej było podejmowane przez badaczy z obszaru socjologii miasta, geografii społecznej a także architektury i urbanistyki jako zagadnienie niezwykle ważne z punktu widzenia społecznych potrzeb bezpieczeństwa. Tym samym należy uznać bez cienia wątpliwości, że tematyka dysertacji doktorskiej pana magistra Andrzeja Czopa wpisuje się w sam rdzeń problemowy bezpieczeństwa wewnętrznego na gruncie nauk o bezpieczeństwie.

Ocena struktury rozprawy oraz jej zawartości merytorycznej

Przedstawiona do oceny praca doktorska jest stosunkowo obszerna, liczy bowiem dwieście siedemdziesiąt cztery strony, z czego na właściwy tekst (bez aneksów) składają się dwieście pięćdziesiąt trzy strony. Dysertacja złożona jest z dwunastostronicowego wstępu, trzech rozdziałów tematycznych oraz lapidarnego, dwustronicowego zakończenia. Całości dopełnia siedmiostronicowa bibliografia oraz piętnastostronicowy aneks złożony z wykazu trzydziestu tabel zamieszczonych w tekście, wykazu trzydziestu wykresów, kwestionariusza ankiety oraz trzech kwestionariuszy wywiadu eksperckiego.

Tytuł nadany dysertacji został sformułowany przez Autora poprawnie a treść pracy odpowiada przyjętemu tytułowi. Kolejność podejmowanych wątków tematycznych w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach pracy należy uznać za właściwą i skomponowaną w sposób logiczny. Proporcje objętości poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów pracy odpowiadających poszczególnym wątkom tematycznym i problemom badawczym również ukształtowane są w sposób właściwy. Także tytuły rozdziałów i podrozdziałów nie budzą żadnych wątpliwości, sformułowano je w sposób właściwy i adekwatny do ich zawartości.

¹ Por. np. A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2011. Specjalność studiów w kilku uczelniach, jak Akademia Policji czy Uniwersytet Jagielloński nosi nazwę „Nauka o policji”, podobnie katedra prof. J. Widackiego w UAFM „Katedra Kryminalistyki, Kryminologii i Nauki o Policji”.

We wstępie Doktorant zarysował realia problematyki bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce. Zaprezentował siatkę pojęciową dysertacji przytaczając stosowne definicje używanych przez siebie kategorii pojęciowych. Wykazał się w tej materii bardzo dobrym przygotowaniem teoretycznym. Przedstawił również przedmiot swych badań i omówił strukturę rozprawy czyniąc to w sposób logiczny i klarowny.

W rozdziale pierwszym Autor przedstawił założenia metodologiczne swej pracy. Sformułował jasno i precyzyjnie przedmiot oraz cel swych badań, jakim jest ustalenie, czy możliwe i pożądane jest zwiększenie efektywności straży gminnych/miejskich w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Następnie zarysowany cel badań uszczegółowił w sześciu wskazanych celach częściowych. Kolejnym krokiem Doktoranta było określenie problemu badawczego i sformułowanie hipotezę by wreszcie przejść do omówienia zastosowanych przez siebie metod badawczych.

W rozdziale drugim Doktorant zaprezentował meritum problematyki, tj. szczegółowo przedstawił funkcjonowanie straży gminnych/miejskich poczynając od zarysowania obowiązujących ram prawnych, następnie funkcji i zadań badanych formacji, wymogów stawianych kandydatom oraz procesowi szkolenia, wreszcie uprawnień funkcjonariuszy straży.

Omówienia wyników swych badań Doktorant dokonał w rozdziale trzecim, prezentując szczegółowo wyniki badań ankietowych oraz wywiadów eksperckich oraz analizę typu *case study*. Prawidłowo sformułował wnioski wynikające z badań empirycznych a następnie przedstawił wynikające z wniosków z przeprowadzonych badań propozycje zmian celem zwiększenia efektywności straży gminnych/miejskich w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Tym samym wykazał, że zamierzony cel badań został zrealizowany oraz wskazał możliwość praktycznego zastosowania wyników badań.

Lektura całości pracy daje pozytywne odczucia co do kompetencji Autora, trzeba uznać, że Doktorant wykazał się stosowną wiedzą teoretyczną w zakresie nauk o bezpieczeństwie na bardzo dobrym poziomie i rzecz jasna opanował terminologię właściwą tej dyscyplinie nauki posługując się nią i tworząc siatkę pojęciową rozprawy w sposób jak najbardziej poprawny. Należy bez cienia wątpliwości uznać, że Doktorant rozwiązał problem badawczy odpowiadając na sformułowane przez siebie pytania badawcze, jak również, że cały proces badawczy został zrealizowany właściwie.

Ocena metodologii badań doktoranta

Autor sytuuje swą pracę w naukach o bezpieczeństwie, co jest absolutnie zgodne z treściami merytorycznymi rozprawy oraz przyjętą metodologią badań własnych. W rozdziale pierwszym Doktorant w pełny, poprawny i wyczerpujący sposób przedstawił przyjęte przez siebie założenia badawcze, nakreślił sytuację problemową, określił przedmiot i cel swych badań, problemy badawcze oraz sformułowane hipotezy badawcze. W sposób nie budzący zastrzeżeń zaprezentował metodologię badań deklarując adekwatny w istocie do materii problemowej wybór metod i technik badań, wśród których wskazał metodę sondażu diagnostycznego z dwoma technikami badań, tj. badań ankietowych oraz wywiadu z ekspertami a także studium przypadku. Zastosował również badania typu *desk research*, czyli analizę i krytykę źródeł oraz krytykę piśmiennictwa i badanie dokumentów czyli analizę instytucjonalno-prawną.

Co do kwestionariusza wywiadu eksperckiego oraz przeprowadzenia badań w tym obszarze, nie można mieć najmniejszych zastrzeżeń. Badania zrealizowano prawidłowo i mają one wartościowy charakter a szereg wyników i wniosków z badań może być bez wątplenia wykorzystane w praktyce. W odniesieniu do kolejnej części badań Doktoranta czyli badań ankietowych, należałoby postawić pytanie o to, dlaczego konstruując narzędzia badawcze do sondażu diagnostycznego, Doktorant nie zastosował w kwestionariuszu ankiety skali Likerta, szczególnie, że wykazał się znajomością licznych monografii poświęconych metodologii badań społecznych. Mógł zastosować w swych badaniach kafeterie złożone z pięciu albo nawet z siedmiu – jak to się obecnie zaleca, choć nie jest to konieczne - wypowiedzi ułożonych w porządku od całkowitego odrzucenia do całkowitej akceptacji (zdecydowanie nie – nie - raczej nie - trudno powiedzieć - raczej tak – tak - zdecydowanie tak). Mogłoby to dać w efekcie możliwość uzyskania pełniejszego obrazu i większego zniuansowania poglądów i opinii respondentów w badanej populacji. Doktorant poprzestał wszakże na zastosowaniu prostej dysjunkcji złożonej z dwóch tylko możliwości odpowiedzi (tak – nie).

Reasumując tę część recenzji, stwierdzić trzeba, że doktorant opanował pod względem warsztatowym, tak w aspekcie metodologicznym, jak i metodycznym zasady pracy badawczej w naukach o bezpieczeństwie.

Ocena strony formalnej dysertacji

Język rozprawy oraz styl prowadzonej narracji należy uznać za poprawne i właściwe dla pracy naukowej. Również pod względem technicznym oraz redakcyjnym, jak również pod względem estetyki opracowania graficznego, tekst rozprawy jest bez zarzutu. Tabele oraz wykresy sporządzone są prawidłowo i opisane w sposób należyty. Przypisy zostały sporządzone prawidłowo, jedynie w niektórych partiach tekstu znajduje się nadmiar kolejnych odwołań do tego samego źródła, co wprawdzie jest poprawne, lecz nie jest dobrą praktyką (np. sześciokrotnie ibidem na s. 60 i 75, siedmiokrotnie ibidem na s. 52, 67 i 94, ośmiokrotnie ibidem na s. 84, dziewięciokrotnie ibidem na s. 56, 81, 83 i 98, jedenastokrotnie ibidem na s. 57, czternastokrotnie ibidem na s. 107). Łączna liczba przypisów w całej pracy wynosi 618, co na 245 stronach właściwego tekstu daje wskaźnik 2,4 przypisu na stronę, którą to liczbę należy uznać za zrównoważoną, umiarkowaną i stosowną dla dysertacji doktorskiej. Zdecydowaną większość odwołań stanowią przypisy źródłowe, co jest normalną i oczywistą praktyką w procesie pisania rozpraw doktorskich.

Ocena bibliografii

Bibliografia licząca w sumie sto trzydzieści pięć pozycji, została podzielona na trzy części złożone kolejno z monografii i artykułów w czasopismach naukowych (która to część nie została zatytułowana) licząc w sumie sześćdziesiąt jeden pozycji, z czego co druga pozycja (trzydzieści jeden) dotyczy metodologii badań w naukach społecznych oraz metodyki. Kolejny dział „źródła normatywne” liczy czterdzieści siedem pozycji a dział „źródła internetowe” obejmuje dwadzieścia siedem pozycji. Objętość bibliografii, jak i jej zawartość należy w gruncie rzeczy ocenić pozytywnie jako właściwe i adekwatne do wymogów stawianych rozprawom doktorskim oraz świadczące o stosownym odczytaniu Doktoranta w literaturze problemu.

W bibliografii brak wyodrębnionego działu złożonego ze źródeł o charakterze encyklopedycznym a więc „encyklopedie, leksykony, słowniki” a przecież Doktorant wykorzystał kilka pozycji tego rodzaju, jak *Encyklopedia bezpieczeństwa*, *Słownik języka*

polskiego czy *Słownik pedagogiczny* oraz *Nowy Słownik Pedagogiczny*. Powinien był jeszcze poszerzyć wykorzystanie źródeł o charakterze encyklopedycznym, tym bardziej, że w Jego obszarze problemowym można wskazać szereg tego rodzaju pozycji². Odwołanie się do specjalistycznych encyklopedii naukowych, leksykonów oraz słowników tematycznych powinno być bowiem pierwszym krokiem podczas tworzenia siatki pojęciowej rozprawy naukowej. Definicje i klasyfikacje w nich zawarte są bowiem opracowane z największą starannością, jako efekt prac grona najwybitniejszych specjalistów z danej dziedziny nauki. Korzystanie z publikacji encyklopedycznych umożliwia także weryfikację faktografii i jest pomocne przede wszystkim w zachowaniu poprawności stosowanej terminologii.

Doktorant wykazał się wymaganą znajomością języków obcych, albowiem w bibliografii znalazły się publikacje anglojęzyczne. Autor wykazał się stosownym odczytaniem oraz dobrą w istocie znajomością literatury problemu, chociaż trzeba jednocześnie zauważyć, że w bibliografii zabrakło zdaniem recenzenta szeregu istotnych monografii o tematyce powiązanej z tematyką dysertacji, zarówno z zakresu *stricto* dotyczącego problematyki straży miejskich³, jak i prac ilustrujących szersze tło problemowe a dotyczące problematyki bezpieczeństwa wewnętrznego i działania policji municypalnych w innych krajach Unii Europejskiej⁴. Również, choć nie byłby to według recenzenta obligatoryjny wymóg, można

² Są to m. in. następujące pozycje: J. Itrich-Drabarek, A. Misiuk, Sz. Mitkow, P. Bryczek-Wróbel, *Encyklopedia bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2023; J. Itrich-Drabarek, A. Misiuk, M. Dobrowolska-Opala, *Encyklopedia bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2021; J. Pawłowski, B. Zdrodowski, M. Kuliczkowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, Toruń 2020; R. Kochańczyk, P. Mięsiak (red.), *Leksykon terminów policyjnych*, Katowice 2019; Wł. Fehler, J. Piątek, R. Podgórskańska (red.), *Leksykon bezpieczeństwa wewnętrznego*, Szczecin 2017; K. Dziubińska-Wójcik, R. Niedźwiecki, W. Saletra, A. Zagórska (red.), *Leksykon bezpieczeństwa – wybrane pojęcia*, Kielce 2016; K. A. Wojtaszczyk, M. Świderski, P. Bogdalski, *Słownik wiedzy o Policji*, Warszawa 2015; A. Bugajska, *Słownik terminów z zakresu zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2010.

³ Są to publikacje takie, jak m. in.: T. Łachacz, Ł. Świączewski, *Straż miejska w systemie bezpieczeństwa państwa*, Szczytno 2023; W. Kotowski, *Mandatowe uprawnienia straży miejskiej*, Bielsko-Biała 2023; S. Mazur, M. Ostrowska, J. Wojtycza, *Straż miejska Krakowa w latach 1991-2016*, Kraków 2016; W. Kotowski, *Straże gminne. Komentarz*, Warszawa 2016; A. Mezglewski, *Straż gminna jako organ kontroli ruchu drogowego*, Lublin 2014; J. Czapska, M. Szafrńska (red.), *Wbrew stereotypom – normatywny i społeczny wizerunek straży miejskich w Polsce*, Toruń 2011; M. Chrabkowski, *Możliwości zastosowania koncepcji policji municypalnej w Polsce* [w:] T. Maciejewski, J. Gierszewski (red.) *Z problemów administracji. Administracja publiczna*, Chojnice 2010, s. 178-194; I. Kobus, *Straż miejska i gminna*, Szczytno 2007; W. Krupiarz, *Straż miejska – samorządowa służba porządku publicznego* [w:] J. Widacki, J. Czapska (red.), *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, Lublin 1998, s. 299-314; tegoż *Policja samorządowa – potrzeba czy kaprys?* [w:] J. Czapska, H. Kury (red.), *Mit represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej*, Kraków 2002, s. 297-319; E. Gręza, D. Żebrowska, *Straż gminna (miejska). Komentarz do przepisów*, Warszawa 1996; Z. Uniszewski, *Straż miejska. Zagadnienia etyki i dyscypliny służbowej*, Legionowo 1993.

⁴ Zob. np. A. Misiuk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w Polsce. Organizacja, zakres, działania i zadania*, Warszawa 2024; W. Śmialek, *Formacje policyjne w bezpieczeństwie wewnętrznym państwa*, Warszawa 2021; I. Oleksiewicz, *Służby i formacje w ochronie bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 2015; B. Holyst, *Policja na świecie*, Warszawa 2013; A. Misiuk, A. Letkiewicz, M. Sokolowski, *Policje Unii Europejskiej*, Warszawa 2011.

było poszerzyć bibliografię wprowadzając do niej pozycje dotyczące kwestii bezpieczeństwa społeczności lokalnych a na takim szczeblu działają przecież straże miejskie i gminne⁵. Nie pojawiły się również w bibliografii artykuły z czasopism naukowych, które mogłyby być cennym uzupełnieniem piśmiennictwa⁶.

Nie jest także właściwą praktyką podawanie dwóch wydań dzieła jednego autora a to w bibliografii miało miejsce kilkakrotnie (prace W. Dutkiewicza, T. Apanowicza, T. Pilcha i T. Bauman, R.A. Podgórskiego). Trzeba więc stwierdzić, że Doktorant nie wykazał się w pełni należytą starannością w tworzeniu bibliografii do swej rozprawy gdyż obowiązkiem badacza podejmującego wysiłek opracowania dysertacji doktorskiej jest znajomość całości dorobku rodzimej nauki w badanym zakresie problemowym i dokładne zredagowanie bibliografii oraz jej zdywersyfikowanie ze względu na gatunki twórczości naukowej i rodzaje wykorzystywanych źródeł.

Konkluzja

Reasumując powyższe oceny wszystkich rozpatrywanych aspektów rozprawy doktorskiej, stwierdzam, że spełnia ona ustawowe wymogi stawiane pracy doktorskiej, zarówno pod względem formalnym, merytorycznym, jak i metodologicznym. Ocena zawartości merytorycznej pracy, w tym znajomości faktografii i sposobu jej zaprezentowania w rozprawie jest jednoznacznie pozytywna. Ocena metodologicznej strony badań, w tym doboru metod i technik badawczych, całego procesu konceptualizacji badań, sformułowania przez doktoranta pytań badawczych a także rozwiązania przez niego problemu badawczego, jest również pozytywna. Rozprawa niniejsza świadczy o opanowaniu przez Doktoranta wymaganych umiejętności niezbędnych do samodzielnego prowadzenia badań a wszelkie uwagi krytyczne mają w gruncie rzeczy odnieść się do przyszłych działań Autora na niwie

⁵ Zob. np. P. Mickiewicz, *Bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, Poznań 2020; A. Urban, *Bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, Warszawa 2017; M. Leszczyński, A. Gumieniak, L. Owczarek, R. Mochocki (red.), *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2013 oraz T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwa społeczności lokalnych – programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.

⁶ Istnieje także szereg artykułów na temat straży miejskich w czasopismach naukowych, jak: A. Tyczkowska-Kowerczyk, *Funkcjonowanie straży gminnych (miejskich) w kontekście bezpieczeństwa i porządku publicznego społeczności lokalnej*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2020, Vol. 76, s. 135-156; A. Nyzio, *Straże gminne – problemy, wyzwania i propozycje reform*, „Środkowoeuropejskie studia polityczne” 2020, Nr 1, s. 43-73; czy K. Jankowiak, *Straż gminna/miejska formacja mundurowa czy pracownik administracji?* „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka - Refleksje” 2014/2016, s. 217-227.

nauk społecznych, poddając pod rozagę doskonalenie warsztatu pracy w twórczości naukowej.

W konkluzji uznaję zatem, że dysertacja pana magistra Krzysztofa Czopa *Udział straży gminnych (miejskich) w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce* spełnia kryteria merytoryczne oraz formalne zgodne z materią ustawową, odnośnie wymogów stawianych pracom doktorskim a tym samym wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do kolejnego etapu przewodu doktorskiego.

Robert Zorkowski